

A black and white portrait of Arthur Schnitzler, a man with a full beard and mustache, wearing a dark hat and a dark jacket. The portrait is set against a dark background and is the central focus of the image.

Arthur
Schnitzler

hry II

Arthur Schnitzler • hry II

Edice Divadelní hry • svazek 14

HODINY ŽIVOTA

KOMTESA MICI

PIEROTOVY PROMĚNY

KRAJINA ŠIRÁ

PROFESOR BERNHARDI

HODINA POZNÁNÍ

BAKCHOVA SLAVNOST

FINK A FLIEDERBUSCH

HODINY ŽIVOTA

Hra o jednom dějství

Přeložila Zuzana Augustová

OSOBY

ANTON HAUSDORFER, úředník na penzi

JINDŘICH

BOROMEJ, zahradník

Pečlivě upravená nevelká zahrada na okraji Vidně. V pozadí domek s verandou, z níž vedou do zahrady tři schůdky. Vpředu dvě křesla a pohodlná lenoška. Časný podzim. Podvečer. Ticho. Zahradník BOROMEJ je zaměstnán okopáváním. Je to starý muž s dlouhými šedými vlasy. ANTON HAUSDORFER pomalu schází z verandy; skoro šedesátník, hladce oholený, s nakrátko ostříhanými nepodajnými šedými vlasy a mladistvými očima; tmavý oblek, pohodlný, nikoli ošuntělý; tmavý slaměný klobouk s širokou krempou.

HAUSDORFER Dobrý večer, Boromeji.

BOROMEJ Dobrý večer, milostpane. Milostpán byl asi dnes odpoledne ve městě, že?

HAUSDORFER Ne, ne.

BOROMEJ Myslel jsem jenom, že jsem milostpána neviděl pit odpoledne kávu v altánu.

HAUSDORFER Ne, nebyl jsem ve městě. Na chvíli jsem si lehl. Trochu mě rozbolela hlava. No, copak děláte? Brzy budete mít okopanou celou zahradu.

BOROMEJ Jistě, milostpane. Taky je to třeba. Přes noc může udeřit mráz. Nenechám se těmi vlahými dny ošálit, vždyť už je říjen. Pamatuje se ještě milostpán na podzim v devadesátém třetím? Večer se sedělo venku – ještě osmadvacátého října – a ráno kolem třetí přišel mráz. A v sedmaosmdesátém a osmaosmdesátém zrovna tak. Kdepak, mě tohle pěkné počasí neoklame.

HAUSDORFER Máte pravdu, Boromeji. *(Pozoruje ho při práci.)*
Tak copak letos zasadíme? *(Ponořen do sebe sotva zahradníka poslouchá.)*

BOROMEJ No, o tom jsem právě chtěl s milostpánem mluvit. Byl jsem totiž dneska po obědě naproti u France. –

HAUSDORFER *(roztržitě)* U koho?

BOROMEJ *(poněkud překvapeně)* U zahradníka barona Weisenecka. Je sice namyšlený, ale rozumí tomu. No jo, vyzná se v tom líp než já. To se mu musí nechat. Má to holt naštudovaný z knih. Dvacet svazků má nahoře na skříni. No, a proto se taky nežinýruju optat se ho na radu.

HAUSDORFER (*neposlouchá*) To ano, to musíte.

BOROMEJ Co, milostpane?

HAUSHOFER No to, co vám povídal. Ano; naprosto souhlasím.

BOROMEJ (*s čím dál větším údivem*) Ale, milostpane, já přece ještě vůbec nic...

HAUSDORFER (*jako předtím*) Určitě to bude v pořádku.

BOROMEJ (*málem polekaně*) Dovolíte, milostpane.

HAUSDORFER (*jako by procitnul*) No copak?

BOROMEJ Asi chápu! Mohu-li být tak smělý a zeptat se – paní dvorní radové se asi daří hůř? (*Když Hausdorfer neodpovídá, v čím dál větších rozpacích.*) No, říkám si, že u nás už tři týdny nebyla.

HAUSDORFER Přestaňte. Je mrtvá. Děkuji vám za účast. Paní dvorní radová je mrtvá. (*Sedne si.*)

BOROMEJ (*nanejvýš zděšeně, smekne čepici*) Och, och!

Pauza.

HAUSDORFER Ano. Už nikdy k nám nepřijde, paní dvorní radová.

BOROMEJ Ale, jak je to možné! Ó, Bože! Neměl jsem tušení, že byla paní dvorní radová tak nemocná. (*Vrtí hlavou.*) Byla přece ještě mladá.

HAUSDORFER No, milý Boromeji, mladá... Každopádně o sedm let mladší než já; ovšem mně už je taky šedesát.

BOROMEJ No, jistě! ...

HAUSDORFER Lidé se samozřejmě dožívají i vyššího věku než paní radová, to je jistě pravda.

BOROMEJ No, víte, milostpane, možná je to tím, že jsem paní dvorní radovou vidal za těch patnáct dvacet let skoro denně – no a tenkrát –

HAUSDORFER Ano, před dvaceti lety jsme byli všichni mladí.

BOROMEJ Ale ani teď přece paní dvorní radová nevypadala staře! A zrovna letos v létě, co byla tak bledá a štíhlá, člověk by přísahal... No, jak jsem jednou pozdě večer vyšel tam z té aleje a paní radová tu seděla – odpustěj, milostpane, ale na mou duši jsem myslel, že je to mladší sestra paní dvorní radové.

HAUSDORFER (*po krátké pauze*) Takže, Boromeji, co vlastně ten arogantní Franc od pana barona povídal?

BOROMEJ Ach ne, milostpane, ne! Nechci teď mluvit o tak bezvýznamných věcech. (*Políbí mu ruku.*) Víím, jaké to je – taky jsem míval ženu a – pochoval ji. (*Hned se zalekne vlastní poznámky.*) Ó, myslím jen...

HAUSDORFER To je v pořádku, Boromeji. (*Krátká pauza.*)

BOROMEJ A mladý pán? ...

HAUSDORFER Cože? Kdo?

BOROMEJ Myslím, mladý pan Jindřich – to je přece strašně! Ó, Bože, Bože! Když si vzpomenu, jak paní dvorní radovou v poslední době doprovázel pokaždé sem k nám a večer ji zas vyzvedl...

HAUSDORFER Ano, ten je jistě k politování.

BOROMEJ Určitě sám onemocněl, že nepřišel.

HAUSDORFER Ne, ne. Čekám ho každým dnem. Je totiž pryč – odcestoval. Ale každým dnem se musí vrátit. Aby přišel trochu na jiné myšlenky. No ano, musí přece zas pracovat.

BOROMEJ Jo, jo, když má holt člověk povolání...

HAUSDORFER A navíc jaké! – Básník! (*Vstane.*) Básník! Víte, co to znamená?

BOROMEJ Ale milostpane! –

HAUSDORFER Nic nevíte, vůbec nic. Nikdo z nás to neví, z nás obyčejných smrtelníků, co dokážeme nanejvýš tak něco vysadit na zahradě...

BOROMEJ Ó, milostpán přece –

HAUSDORFER No jistě, Boromeji, máte na mysli, že jsem dřív míval na práci i něco jiného – ano, ano. Ale nebylo to o nic lepší než teď. Seděl jsem ve městě v kanceláři, denně od osmi do dvou, někdy i do tří nebo do čtyř.

BOROMEJ To musí být utrpení, vysedávat šest hodin denně na jednom místě. – Často jsem tehdá milostpána litoval, když se sem ven dostal až pozdě navečer. A co teprv v zimě –

HAUSDORFER Jakáž pomoc, Boromeji? Teď na mém místě sedí někdo jiný, a pokud se toho jako já dožije, dostane za čas

penzi, a v kanceláři bude zas vysedávat někdo jiný! – Ovšem, kdo tam na mém místě sedí, je naprosto lhostejné, to dokáže každý. Ale básník, Boromeji – to je zcela zvláštní lidský druh, ne jako našinec. Když jde do penze někdo takový, může se stát, že jeho místo zůstane hodně dlouho prázdné. Ano, takový jedinec o sebe musí dbát, je tím povinován světu – chápete, Boromeji?

BOROMEJ Samozřejmě.

HAUSDORFER Nic nechápete, vůbec nic. Copak jste si na Jindřichovi ničeho nevšiml? Nezpozoroval jste nikdy tu zář kolem hlavy? No, vidíte!

BOROMEJ (nejdřív se zasměje, pak opět zvažní)

HAUSDORFER Žádný strach, Boromeji – já nejsem blázen. Nemluvím o skutečné záři, nýbrž obrazně. Nemůžete ji vidět, Boromeji – já taky ne – ale paní radová ji viděla.

BOROMEJ Aha, už chápu, co milostpán myslí. No, že byl pan Jindřich, i když je tak mladý, už kolikrát v novinách a lidí o něm mluví – jo, jo, to je... (Gesto, jímž jako by naznačoval svatozář kolem hlavy.)

JINDŘICH (v černém, projde kolem zahradního plotu. Pozdraví a opět zmizí z dohledu.)

BOROMEJ (sleduje Hausdorferův pohled)

HAUSDORFER No, tady ho máme. (Mlčky dál sedí.)

BOROMEJ Dovolí milostpán – ještě jsem neměl příležitost vyslovit panu Jindřichovi upřímnou soustrast...

JINDŘICH (právě vychází z domu na terasu)

HAUSDORFER No, jen jděte, jděte, vyslovte mu svou soustrast.

BOROMEJ (jde Jindřichovi naproti)

JINDŘICH (schází z verandy, chopí se Boromejovy ruky) Děkuji vám, milý Boromeji – vždyť já vím – velice vám děkuji.

BOROMEJ (odejde)

JINDŘICH (dopředu)

HAUSDORFER (teprve teď vstane, o krok k němu popojde. Stisk rukou.) No, tak jsi zase zpátky?

JINDŘICH Ano; dřív, než jsem myslel. Doma je to pořád ještě nejlepší.

HAUSDORFER (přikývne) Takže jsi odcestoval ještě týž večer?

JINDŘICH Ano. Ze hřbitova domů, sbalil jsem se a pryč. V noci bych to už doma nevydržel.

HAUSDORFER To chápu. Kde jsi vlastně byl?

JINDŘICH Nejdřív jsem jel do Salcburku. –

HAUSDORFER Ano?

JINDŘICH Tam jsem se pokaždé cítil dobře. Skutečné město útěchy.

HAUSDORFER Opravdu? Že by taková města existovala? To by bylo skvělé.

JINDŘICH Ano, za jistých okolností jsou taková místa, nejel jsem do Salcburku jen tak nazdařbůh. Zažil jsem kdysi – před sedmi osmi lety – něco velice smutného nebo přinejmenším sklíčujícího... Tehdy jsem si, pane Hausdorfer, myslel, že už mi nikdy nebude líp... No, a tak jsem tenkrát odjel, právě do Salcburku. A už první odpoledne, když jsem se sám a sám procházel v Hellbrunnu, té rozkošné rokokové zahradě, byl můj žal náhle snesitelnější a následující ráno jako bych se probudil docela uzdravený, mohl jsem dokonce zase pracovat.

HAUSDORFER Ale jdi!

JINDŘICH Tehdy mi ovšem bylo něco málo přes dvacet – a navíc bylo jaro; i to je třeba vzít v úvahu.

HAUSDORFER No ovšem, i to je třeba vzít v úvahu.

JINDŘICH A tentokrát nic, ani náznak úlevy. Naopak.

HAUSDORFER Takže v některých případech kupodivu ani Hellbrunn nepůsobí. Jak dlouho jsi vlastně v Salcburku zůstal?

JINDŘICH Hned nazítří jsem odjel. Do Mnichova. Doufal jsem v uklidňující účinek starých obrazů. Šel jsem do Staré pinakotéky, kde visí můj milovaný Dürer a Holbein. A skutečně, tam jsem se poprvé po dlouhé, velice dlouhé době mohl zase na-dechnout. (Pauza.) Nezlobíte se doufám, že vám to všechno vyprávím. Tolik jsem toužil se u vás vypovídat.

HAUSDORFER Jen mluv, mluv. (Začne k němu být vliďnější, podá mu ruku.)

JINDŘICH Děkuji vám. (*Posadí se.*) Víte, pane Hausdorfero, pocítoval jsem dosti bolestně, že jsme se v posledních letech... nedokážu to říct jinak – poněkud odcizili.

HAUSDORFER Proč myslíš?

JINDŘICH Ale ano. Moc dobře jsem cítil, že už jste mě neměl tak rád, jako kdysi, jako v době, kdy jsem byl kluk a hrával si tady na louce.

HAUSDORFER Bože, můj milý Jindřichu, to už je přece hrozně dávno. A koneckonců, snad uznáš, žeš to vlastně byl ty, kdo – tedy, já jenom myslím... to je přece přirozené, že jsi šel svou vlastní cestou. Mladý člověk! Tady u mě to nebylo moc zábavné. Ty máš přece svůj vlastní okruh přátel. Nikdy v životě jsem ti to nevyčítal – nebo ano?

JINDŘICH To ne! – Chtěl jsem vám jen říct, jak hluboce jsem zrovna teď, po té nevydařené cestě – či útěku, cítil, že s žádným jiným člověkem nejsem tak pevně spjat jako s vámi. Vy mi rozumíte. Jsem vám tak vděčný! Čím jste byl mojí ubohé matce! Tolik jste jí zkrátil poslední roky života!

HAUSDORFER (*s odmítavým gestem*) Ne, ne... No tak vyprávěj dál. Takže jsi byl v Mnichově, díval ses na obrazy. A tam jsi našel útěchu.

JINDŘICH Jen dokud jsem byl v těch chladných, tichých sálech. Sotva jsem ale vyšel na ulici, bylo to pryč. A večery, ty nekoněčné osamělé večery. Pokoušel jsem se pracovat, přemýšlet – marně! Cítil jsem v sobě jenom zmar. (*Pauza. Vstane.*) Jak dlouho to ještě potrvá!

HAUSDORFER Musí to být strašné, když je člověk tak moc zvyklý na určitou činnost...

JINDŘICH Zvyklý? To už dávno nejsem. To je právě to. Už dva tři roky nedokážu skoro vůbec psát. Vždyť víte...

HAUSDORFER Jistě, vím.

JINDŘICH Ovšem bylo to taky zhoła nemožné. Vidět milovanou bytost, matku, tak trpět, trpět a vědět, že chřadne a umírá – a že to tuší! – Ano, to bylo nejhorší. To tušení, jehož záblesky jsem jí vidal v očích, v noci, když jsem seděl u její postele a předčítal jí. (*Dlouhá pauza.*) Bytu jsem se zbavil.

HAUSDORFER Ano? Byl by pro tebe stejně moc velký.

JINDŘICH Nehledě na to; už nikdy bych v těch místnostech nedokázal napsat ani řádku. Každou noc by se mi zdálo, že slyším sténání z vedlejšího pokoje, které mě bodalo přímo do srdce a které ve mně zabilo jakoukoli schopnost a chuť tvořit, a dokonce i žít. Ó Bože! (*Pauza.*) A víte, co mi ještě v neděli před její smrtí říkal doktor Heusser?

HAUSDORFER Copak?

JINDŘICH Že to může trvat klidně ještě dva tři roky.

HAUSDORFER (*málem vybuchne*) Ještě dva nebo tři roky? Skutečně? (*S nuceným klidem.*) Mohlo to trvat ještě dva nebo tři roky?

JINDŘICH Ano. A to nejhorší mělo teprv přijít. Nemohla by vyjít z pokoje, neměla by ani těch pár hodin týdně – tady v zahradě, kde jí bylo vždycky tak dobře. (*Pohled na prázdnou lenošku.*)

HAUSDORFER Snad bych k ní taky tu a tam zajel, nemyslíš?

JINDŘICH (*skoro zahanbeně*) Drahý pane Hausdorfero, já tady mluvím pořád jenom o sobě, a přitom jsem ještě mladý a mám před sebou jakousi budoucnost. Ale co všechno jste ztratil vy!

HAUSDORFER Mnoho, velmi mnoho.

JINDŘICH Víím, co pro vás matka znamenala; vždycky jsem to věděl, už tenkrát.

HAUSDORFER Tenkrát?

JINDŘICH Nebyl jsem žádné malé dítě, když nás opustil ten, co se nazýval mým otcem.

HAUSDORFER Jistě, jistě.

JINDŘICH Ještě si vzpomínám na den, kdy mi matka řekla, že tatínek odcestoval. A když se nevracel, nějakou dobu jsem si myslel, že zemřel, a v noci jsem kolikrát hořce plakal. Ale krátce nato jsem ho potkal na ulici s tou, kvůli níž matku opustil. Schoval jsem se za domovními vraty, aby mě neviděl, jako bych se před ním měl stydět já, malý chlapec. Ano, záhy jsem pochopil, že je moje matka naprosto svobodná, tak svobodná, jako kdyby ovdověla.

HAUSDORFER Takžes nám odpustil, jak se zdá.

JINDŘICH (*trochu dotčeně*) Promiňte, asi jsem se vyjádřil nešikovně. (*Opět vřejeji.*) Ale copak není lepší mluvit o prostých a přirozených věcech prostě a přirozeně, zvláště v takovéhle chvíli? Nutí mě to stisknout vám ruku jako otci, protože vím, jak moc vás matka milovala.

Stmívá se. Za plotem na ulici se rozsvěcují lucerny.

HAUSDORFER Milovala – to bylo něco víc. Co všechno se nemiluje na tom božím světě. Přátelé jsme byli, Jindřichu, staří lidé a přátelé. Rozumíš tomu? Nebo snad pro tebe to slovo nic neznamena? Ovšem, jak byste tomu vy mladí mohli rozumět, když před sebou máte ještě celou budoucnost a svět vám leží u nohou – a co teprv člověk jako ty, s takovými vyhlídkami. To není žádný div.

JINDŘICH Mýlíte se, pane Hausdorfer, já to moc dobře chápu. Kdybych vám... nám mohl svou ubohou matku přivolat zpět – ó Bože! Co všechno bych za to dal, kdybych se ještě jedinkrát, jediný večer mohl dívat, jak tady sedí!

HAUSDORFER Všechno? (*S hořkostí.*) Co všechno?

JINDŘICH (*se zaváháním*) Cítím, že bych za to dal celou svou budoucnost, že bych za to dal všechno, co ještě můžu dokázat, všechno, čeho chci dosáhnout.

HAUSDORFER Nezlob se, Jindřichu, ale tomu sám nevěříš.

JINDŘICH Kdybych měl tu možnost, kdyby to bylo v mé moci...

HAUSDORFER To není pravda, Jindřichu. I kdybys měl tu moc – já tě znám! Všechny vás znám, vím, jací jste.

JINDŘICH „Vás?“ Nevím, za koho kromě sebe tu můžu mluvit.

HAUSDORFER Nemusíš mluvit za nikoho. Když říkám „vás“, tak přesně vím, co myslím. Měl jsem v úřadě mladšího kolegu, asi před deseti lety, a ten se zabýval hudbou, ve volném čase; jednou mu dokonce uvedli nějakou skladbu na písňovém večeru mužského pěveckého spolku; Franc Thomas se jmenoval. A tomu zemřelo jediné dítě, chlapec, sedm let mu bylo, hezký jako obrázek, a jak byl bystrý. Znal jsem ho; choďoval někdy s matkou pro otce do kanceláře. Tak tedy, dítě zemřelo, na záškrť, jednou v noci, a já tam šel, abych vykonal kondolenční návštěvu. A on, totiž otec, sedí u klavíru a hraje – ano, hraje. K tomu je nutno poznamenat, že mrtvé dítě le-

želo v rakvi ve stejném pokoji – a on hraje a nepřestane, ani když přijdu, jenom kývne hlavou, a jak tak za ním stojím, řekne tiše: „Slyšíte, pane Hausdorfer, to je pro mého ubohého chlapečka. Právě mě napadla tahle melodie.“ A mrtvé dítě leží vedle v rakvi. – Ano. Bylo mi z toho nanic.

JINDŘICH (*poslouchal s očividným zájmem a nakonec s jistým uspokojením*) No jistě. Naprosto chápu, že spousta lidí, a zvláště jinak skvělých lidí, může mít z podobných záležitostí hrůzu. –

HAUSDORFER Hrůzu – ano! To bude patrně to pravé slovo.

JINDŘICH Ale řekněte sám, pane Hausdorfer: nelze takovým lidem spíše závidět, lidem, kterým se tak brzy podaří z toho vzpamatovat – díky jejich povolání, díky umění? A kteří mají navíc tu nádhernou schopnost dát svému smutku určitou formu, místo aby ho rozpustili v marných slzách?

HAUSDORFER Dát mu formu? Probudí to snad mrtvé k životu?

JINDŘICH Stejně málo jako slzy. Já také neříkám, že jim potěšení z práce nahradí bytost, kterou ztratili. Jenže není to nakonec to jediné, co nám zbývá: pracovat? Nebudete jako předtím pečovat o svoji zahradu? A já – ano, toužebně očekávám den, kdy budu konečně zase schopný vytvořit něco pořádného, tak jako dřív. Musíme přijmout, co bylo nezvratné.

HAUSDORFER Nezvratné, to ano.

JINDŘICH Bylo to nezvratné.

HAUSDORFER Ne, ne.

JINDŘICH (*s mírným údivem*) Určitě. Jakými myšlenkami se to mučíte? Copak jste před šesti týdny sám nemluvil s doktorem? Nic vám nezamlčoval. Muselo to přijít.

HAUSDORFER Ne tak brzy! Ne teď.

JINDŘICH Jak to můžete tvrdit, pane Hausdorfer? Nemyslíte si doufám, že se něco zanedbalo?

HAUSDORFER Ó ne, ne, promiň. Nic se zanedbalo.

JINDŘICH No tak!

HAUSDORFER Ale neříkal jsi mi zrovna sám, že před sebou mohla mít ještě dva tři roky?

JINDŘICH Ach tak. To je pravda. Ale doktor nás přece varoval, že je tu i nebezpečí náhlé smrti, jak dobře víte.

HAUSDORFER Náhlé? – To je pravda. *(Se zaváháním, ale pak rozhodně.)* Jestli k tomu ovšem došlo přirozeně, to je jiná otázka.

JINDŘICH *(ohromeně)* Cože?! Proč tyhle... Ne. Nechápu, co vás přimělo k těmhle dohadům, pro které neexistuje sebemenší... Lékař by si přece musel něčeho všimnout.

HAUSDORFER A pročpak? Člověk vypije lahvičku morfia, ráno ho najdou v posteli mrtvého; příbuzní jsou na to připraveni.

JINDŘICH Tvrdíte to s poněkud zvláštní jistotou... Naznačila snad matka něco...

HAUSDORFER Věř mi, že se nepletu, když to říkám.

JINDŘICH Když už jste řekl tolik, pane Hausdorfero, tak jistě pochopíte...

HAUSDORFER Víم to – a na víc se mě neptej!

JINDŘICH Ach tak. Ten dopis na jejím psacím stole...

HAUSDORFER *(přikývne)* Ano.

Pauza.

JINDŘICH *(zaraženě)* Tak, tak... Ale proč jsem vlastně překvapený? Jak často jsem se za těch strašlivých nocí sám sebe ptal – ano, přiznávám to, i s rizikem, že vám to zas bude připadat hrůzné – co nás ubohé tvory vlastně nutí snášet takové utrpení, taková muka, když je přece v naší moci to v libovolném okamžiku skoncovat.

HAUSDORFER Jindřichu!

JINDŘICH Jestli má matka udělala to, co tvrdíte, dobře udělala.

HAUSDORFER Jindřichu!

JINDŘICH To je mé upřímné přesvědčení.

HAUSDORFER Ale ty nic nevíš, Jindřichu – ty vůbec nic nevíš! Byla by dál trpěla a dál žila tak dlouho, jak by jí milostivý Bůh dopřál – žila by dál pro mě a pro sebe – pro těch pár hodin tady v zahradě, která je plná vzpomínek na naše mládí a naše štěstí – zemřela kvůli tobě – kvůli tobě, Jindřichu, pro tebe – abys věděl!

JINDŘICH *(čím dál rozčilenější)* Pro mě... Pro mě? ... Vůbec vám nerozumím! ... Pro mě – co to znamená?

HAUSDORFER Skutečně nechápeš? Copak si to neumíš domyslet? Copak jsi o tom sám právě nemluvil?

JINDŘICH O čem?

HAUSDORFER Nevyprávěl jsi mi snad sám, co se v tobě odehrávalo? A ty si myslíš, že si tvoje matka ničeho nevšimla?

JINDŘICH Čeho si měla matka všimnout?

HAUSDORFER Že ti její nemoc překáží v tvém povolání, že už nejsi schopen pracovat – žes dostal strach, že tvůj talent navždycky vyhasl – že ty – to ty! trpíš, ty jsi zničený – to viděla, a proto...

JINDŘICH Proto?! – Ale to není možné!

HAUSDORFER Není možné? Byla to tvoje matka, takže to asi možné bude.

JINDŘICH Ne, pane Hausdorfero, zármutek vás svádí k naprosto nepodloženým domněnkám. Já samozřejmě moc dobře vím, že mé matce nemohl zůstat můj duševní stav utajen, ať jsem se snažil sebevíc – ale že by to byl důvod... ne, to je –

HAUSDORFER *(zprudka ho přeruší)* Proč mi nechceš věřit? Myslíš, že ti něco nalhávám? Proč bych to dělal? – Tady! *(Vynadá z kapsy dopis.)* Čti! Čti! Tady! Ten dopis byl napsán s jasným vědomím – je to ten, co ležel na psacím stole! Napsala ho poslední večer. A půl hodiny poté... Ano, čti – stojí to v něm černé na bílém... že viděla, jak trpíš – jak ty trpíš – ty – proto odešla předčasně – proto zemřela!

JINDŘICH *(přelétne dopis očima)* Matko! Matko! *(Zničeně se zhroutí.)* Pro mě! Kvůli mně! Tak to jsem tedy její... Ó Bože! Bože! – Matko! *(Zaboří hlavu do lenošky.)*

HAUSDORFER *(hledí na něj a přikyvuje)*

Velká pauza.

JINDŘICH *(zvedne se)* Půjdu. Chápu, že pohled na mě pro vás musí být bolestný. Tady je ten dopis. *(Ještě chvíli ho podrží v ruce.)* Byl napsán s jasným vědomím a je v něm obsažena pravda. Ano, už nepochybuji. *(Po krátkém zaváhání.)* Dovolte mi jen, abych vás upozornil na tohle místo.

HAUSDORFER Na které?

JINDŘICH Tady. Kde vás matka zapřísahá – *(ukazuje prstem)* „zapřísahám tě...“, abyste mi o obsahu dopisu nic neříkal a ponechal mě nadosmrti v domnění, že zemřela přirozenou smrtí. Ten dopis byl určen výhradně vám, a zcela jistě ne mně.

HAUSDORFER No tak já ho tedy dávám tobě! Já ho určil tobě! Já si k tomu dal svolení – já to tak chci. Však ty to přežiješ.

JINDŘICH Tím, jak jste s ním naložil, jste zničil veškerý smysl její oběti, její dobrovolné smrti. Jejím přáním nebylo, abych se cítil jako vrah a bloudil světem jako prokletý! I vy sám si možná jednou uvědomíte, že jste se nejen na mně, ale i na ní provinil tak, že to takřka vyváží moji vinu.

HAUSDORFER Beru to na sebe, Jindřichu. Musel jsem ti to říct, tobě ano. Ty se nebudeš dlouho cítit provinile – ne! Ty se vzchopíš! Budeš žít! Tvořit!

JINDŘICH Je to moje právo, a možná dokonce i povinnost. Nezbývá mi totiž nic jiného, než se buď zabít – nebo se pokusit dokázat, že moje matka – nezemřela zbytečně.

HAUSDORFER Jindřichu! Ještě před měsícem tvá matka žila, jak můžeš takhle mluvit? Kvůli tobě se zabila, a ty odejdeš a jen tak to ze sebe setřeš? A za pár dní to možná budeš brát, jako by ti to byla dlužila? Nemám pravdu: copak nejste jeden jako druhý? Příliš namyšlení jste – to je to: namyšlení, všichni, velcí i malí! Co je celé tvé psaní, i kdybys byl ten největší génius, co je to proti jediné takové hodině, hodině života, kdy tu tvoje matka seděla v lenošce a mluvila s námi, nebo i mlčela – ale byla tady – tady! A žila, žila!

JINDŘICH Hodiny života? Nepřežijí posledního člověka, který si je pamatuje. A propůjčit takovým chvílím trvání, zvěčnit je, to možná není nejhorší povolání. – Sbohem, pane Hausdorfer. Chápu, že mi pro svou dnešní bolest nemůžete rozumět. Na jaře, až vám zahrada znovu rozkvetne, pak si promluvíme. Vždyt i vy žijete dál. *(Projde přes terasu, z lampy na terase dopadá široký pruh světla do zahrady.)*

KOMTESA MICI aneb Rodinné shromáždění

Komedie o jednom dějství

Přeložil Josef Bažant

PIEROTOVY PROMĚNY

Pantomima o šesti obrazech s předehtrou

Přeložila Zuzana Augustová

OSOBY

Otec	
MATKA	
KATEŘINA, jejich dcera	
EDUARD, její snoubenec	
PIEROT	
HOSTINSKÝ	
ŘEDITEL, majitel divadla v Prátru	
ANNA, jeho dcera	
KLAVÍRISTA	} z divadla v Prátru
AKROBAT	
KLAUN	
KOLOTOČÁŘ	
FOTOGRAF	
VĚŠTEC	
POKLADNÍ	
MAJITEL STŘELNICE	
ULIČNÍCI	} návštěvníci Prátru
DESÁTNÍK	
KUCHAŘKA	
UMĚLCI, dva mladíci	
MLADÉ DĚVČE	
JEJÍ KAMARÁDKA	
PORUČÍK	
DIVÁCI	

PŘEDEHRA

Pečlivě upravená zahrada s nevelkým jednopatrovým domem vzadu. Nad domovními dveřmi balkon. Vpravo a vlevo vedle domovních dveří po jednom okně. Vpředu vede kolem zahrady ulice, směřující vlevo do krajiny s lesy a loukami. Zahradní branka vlevo. Pozdní letní odpoledne. V zahradě vpravo poblíž plotu stůl a u něj: pán domu (OTEC) a jeho manželka (MATKA), jejich dcera KATEŘINA a EDUARD, dobře vychovaný mladík s bezvadným chováním a úpravným zevnějškem. Matka právě nalévá kávu. Všichni pijí. Zahradu tu a tam míjejí chodci. Rodinky, páry, jednotliví výletníci.

OTEC (ukazuje na nebe) Jaký krásný den!

KATEŘINA (sedí tiše a zasněně)

EDUARD (je k ní velice milý, prokazuje jí různé drobné úsluhy)

KATEŘINA (přijímá to chladně)

Po chvíli se objeví PIEROT, v elegantním letním obleku. Přichází zprava po ulici, bezstarostný a veselý, jako na procházce. Uvidí Kateřinu a zdá se být rázem okouzlen, zastaví se a znovu na Kateřinu pohlédne. Ona se o něj nestará. Nakonec jí pošle polibek.

KATEŘINA (rozhořčeně se odvrátí. Ostatní nic nezpozorovali.)

PIEROT (jde dál svou cestou směrem doleva, než zmizí, ještě jednou se za Kateřinou ohlédne)

OTEC (zvedne se od stolu, s cigaretou v puse a v dobré náladě se prochází po zahradě. Ostatní zůstanou sedět.)

MATKA (ochotně nalévá Eduardovi další šálek kávy a nabízí mu cigaretu)

EDUARD (zapálí si cigaretu)

MATKA (konečně se zvedne, jde za Otcem a naznačuje mu, že by teď bylo záhodno nechat oba mladé o samotě)

OTEC (s dobromyslnou veselostí souhlasí, zahrnuje svou ženu komickými něžnostmi, rozjařen budoucím manželským štěstím jejich dcery)

OTEC a MATKA (pomalu odcházejí do domu)

EDUARD a KATEŘINA (*sedí dál u stolu*)

EDUARD (*čím dál horlivější, avšak ve vši slušnosti*)

KATEŘINA (*jedná s ním chladně*)

Stmívá se. Sem tam projde kolem někdo po ulici.

KATEŘINA (*zívá*)

EDUARD (*dotkne se ho to, ale snaží se nedat na sobě nic znát a pokouší se Kateřinu dál bavit*)

KATEŘINA (*opět zívá*)

EDUARD (*zvedne se a poněkud dotčeně se rozloučí*)

KATEŘINA (*podá mu ruku*)

EDUARD (*políbí jí ruku, otálí s odchodem*)

KATEŘINA (*podívá se na něj s povýšeným údivem*) Právě jste se přece rozloučil?

EDUARD (*cuká mu v koutcích úst, ale vzdálí se. U zahradní branky se ještě na chvíli zastaví, posunkem směrem k domu naznačuje, aby ho Kateřina omluvila u rodičů.*)

KATEŘINA (*přikývne*)

EDUARD (*odejde*)

KATEŘINA (*sama, nadechne se. Sedne si na houpáčku, vezme knihu a čte.*)

Kolem opět procházejí lidé.

KATEŘINA (*dívá se za nimi, zvláště za jedním zamilovaným mladým párem*)

KATEŘINA (*vzdychne a čte dál. Četba ji zaujme. Oči se jí rozzáří. Přikyvuje.*) Ach, jaká kniha! Vyznání lásky, objetí, vraždy! (*Znovu se ponoří do četby.*)

PIEROT (*prochází zleva kolem a zdvořile zdraví*)

KATEŘINA (*nezajímá se o něj*)

PIEROT (*zastaví se a znovu zdraví*)

KATEŘINA (*zasměje se, pak čte dál*)

PIEROT (*zůstane stát u mřížoví plotu*)

KATEŘINA (*s předstíraným rozhořčením vstane a chce odejít*)

PIEROT (*prosí ji, aby zůstala*)

KATEŘINA (*s opovrhlivým výrazem*) Co vlastně chcete?

PIEROT Jsem vámi unesen, dovolu, bych vstoupil k vám do zahrady!

KATEŘINA Zbláznil jste se!

PIEROT Když nesmím k vám dovnitř, slečno, tak pojdte vy sem. Podívejte, jaký je nádherný večer. Pojdme se projít na luka!

KATEŘINA (*odchází směrem k domu*)

PIEROT (*na okamžik zaváhá a pak vkročí do zahrady*)

KATEŘINA (*ve dveřích domu se otočí, zpozoruje Pierota, strne úžasem, pak udělá odmítavé gesto, chce vykřiknout*)

PIEROT (*rychle běží ke Kateřině*) Proboha, nekřičte!

KATEŘINA (*přikazuje mu, aby okamžitě odešel*)

PIEROT (*vrhne se jí náhle k nohám, vezme ji za ruku a políbí ji*)

KATEŘINA (*je zmatená*)

V té chvíli se nad nimi na balkoně objeví Matka a volá Kateřinu.

KATEŘINA (*vyleká se, dává Pierotovi znamení, aby se nehýbal*)

MATKA (*znovu volá Kateřinu*)

KATEŘINA (*popojde dopředu a ukáže se Matce*)

MATKA Pojď už dovnitř, je chladno. (Zmizí v pokoji.)

KATEŘINA (*vrací se zpátky pod balkon k Pierotovi a prosí ho, aby konečně odešel*)

PIEROT Ne. (Zapřísahá ji, aby s ní směl zůstat v zahradě.) Tam pod tím stromem nás nikdo neuvidí. Vždyť je čím dál větší tma. (Vezme Kateřinu za ruku a vede ji dopředu doleva, usedají ke stolu.)

KATEŘINA (*jakoby bez vůle, chvíli se vzpírá, ale vzápětí s mírným, ba něžným pohledem klesne na židli*)

PIEROT (*čím dál vášnivěji jí vyznává lásku*)

KATEŘINA (*zavře oči a nechá se opájet Pierotovými slovy. Pak se však vzpamatuje a vstane.*)

PIEROT (*chce ji k sobě přivínout*)

KATEŘINA Nechte mě!

PIEROT Proč se mi bráníte? Vy nejste chladná, já to vidím, čím to.

KATEŘINA (*ukazuje prsten*) Jsem zasnoubená.
PIEROT To je mi jedno. Pryč s tím prstenem.
KATEŘINA Co vás to napadá? Mí rodiče! (*Ukazuje na balkon.*)
PIEROT (*dá najevo, že je připraven jít okamžitě za Kateřininými rodiči a požádat o její ruku*)
KATEŘINA Co vás to napadá? Kdo vlastně jste?
PIEROT (*hraje si na tajemného*)
KATEŘINA Když mi nechcete říct, kdo jste, odejděte.
PIEROT (*jakoby náhodou vytáhne kapesník, na kterém je vidět jedenácticípou korunku*)
KATEŘINA (*zpozoruje to*)
PIEROT (*rychle schová kapesník, jako by nechtěl být odhalen*)
Na balkoně se opět objeví Matka a volá Kateřinu.
KATEŘINA (*zvedne se a chce pryč*)
PIEROT Kdy tě zas uvidím?
KATEŘINA Nikdy.
PIEROT Kdy? Snažně tě prosím.
KATEŘINA (*pokrčí rameny*)
PIEROT Musím tě zas vidět.
KATEŘINA (*chce pryč*)
PIEROT Kateřino! (*Přítáhne ji k sobě.*)
KATEŘINA (*vytrhne se mu a běží do domu*)
PIEROT (*zůstane chvíli stát*)
OTEC a MATKA (*objeví se na balkoně*)
KATEŘINA (*je s nimi, dává jim dobrou noc*)
OTEC a MATKA (*políbí ji na čelo*)
PIEROT (*ještě stále v zahradě, ze tmy vše pozoruje*)
KATEŘINA (*zmizí z balkonu*)
OTEC a MATKA (*zůstanou chvíli stát na balkoně a dýchají vlahý večerní vzduch*)
Dole vedle domovních dveří se otevře okno.
KATEŘINA (*objeví se uvnitř u okenního parapetu*)
PIEROT (*okamžitě ji zpozoruje, zůstává i nadále skryt*)

KATEŘINA (*roztouženě rozpřáhne náruč*)
PIEROT (*přikrade se blíž*)
Po ulici jde rozjařená skupinka.
PIEROT (*čím dál blíž ke Kateřininu oknu*)
KATEŘINA (*náhle si ho všimne. Lekne se.*)
PIEROT (*dává jí znamení, aby mlčela, přiblíží se až k ní, vezme ji za ruce*)
KATEŘINA (*už jen docela chabě ho prosí, aby šel*)
PIEROT (*vyhoupne se a přeskočí okenní mříž, pak je vidět, jak klesá Kateřině k nohám*)

POTÉ PADÁ OPONA

PRVNÍ OBRAZ

Malý hostinec se zahrádkou v Prátru. Večer. Svítí lucerny. Vpravo pódium, na němž právě Akrobat ukazuje své artistické umění. Klavírista ho doprovází. U stolů publikum, jí a pije. Potlesk. Akrobat opouští pódium.

HOSTINSKÝ, ŘEDITEL a ředitelova dcera ANNA vpředu, všichni velice rozčilení.
HOSTINSKÝ Kde je?
ŘEDITEL Já nevím.
ANNA Kde jenom může být?
HOSTINSKÝ (*ukazuje na publikum*) Lidé začínají být netrpěliví.
ŘEDITEL Co mám dělat?
KLAUN (*připojí se k nim*)
ŘEDITEL (*Klaunovi*) Jdi na jeviště ty!
KLAUN (*zdráhá se*)
ANNA (*prosí ho*)
KLAUN (*poslechne, jde na pódium a předvádí své šprýmy*)

ANNA (rozběhne se doleva, jako by doufala, že ten, na koho čekají, přijde odtamtud)

ŘEDITEL (rozběhne se opačným směrem. Oba se opět setkají uprostřed.)

HOSTINSKÝ (vztekle) Jděte všichni k čertu!

PIEROT (objeví se zleva, v elegantním letním obleku, jako v předešlé, ležérně se loundá s cigaretou v puse)

ANNA (něžně)

ŘEDITEL (naléhavě) } Kde vězíš tak dlouho?

HOSTINSKÝ (přísně) }

ŘEDITEL Rychle se připrav a na jeviště.

PIEROT (zavrtí hlavou)

HOSTINSKÝ (uklidňuje hosty u stolů)

ŘEDITEL (Pierotovi) Co tě napadá?

ANNA Co se děje?

ŘEDITEL Rychle, rychle!

PIEROT Ani mě nenapadne. Jdu se s vámi jenom rozloučit.

ŘEDITEL (ohromený)

ANNA (zděšená)

Oba na Pierota naléhají otázkami.

PIEROT (nejdřív neodpovídá, ukazuje prsten na prstě)

ŘEDITEL (nechápe)

ANNA (začíná tušit)

PIEROT (ukazuje si na srdce, pak znovu předvádí prsten) To je zásnubní prsten.

ANNA (zoufale lomí rukama)

ŘEDITEL (nechápe to)

PIEROT (chce se poroučet)

ANNA (zadrží ho)

ŘEDITEL (volá na pomoc Hostinského)

KLAUN a AKROBAT (přidávají se)

Všichni na Pierota dorážejí.

PIEROT (vrtí hlavou, chce pryč)

Ostatní se ho snaží zadržet.

ŘEDITEL Tak naposled! Vidiš, že lidi čekají.

PIEROT Ne. (Ukáže na pódium a na publikum opovrživým gestem.) Odeť jsem svobodný člověk. Budu se vozit v kočáře, jezdit na koni, budu mít dům a spoustu peněz.

ANNA (rozpláče se)

KLAUN (Anně) Teď brečíš! Já ti to říkal.

Několik diváků si Pierota všimne. Dvě mladé dívky a jejich kaválři k němu přistoupí, ptají se, proč nehraje. Přidávají se k nim další. Všichni ho prosí, aby šel na scénu.

PIEROT (konečně ustoupí) Ale jen jednou, naposled!

Všichni projevují spokojenost.

PIEROT (zmizí)

ANNA (otočí se ke Klaunovi zády)

KLAUN (roztrpčen)

LIDÉ (usedají zpátky na svá místa)

ŘEDITEL (Hostinskému) Vidiš, přece jen se mi to podařilo.

Klavírista hraje nový kousek.

Kolem procházejí OTEC, MATKA a KATEŘINA v doprovodu EDUARDA.

EDUARD (něco se zápałem říká Kateřině)

KATEŘINA (neodpovídá)

OTEC Zastavme se tady v té hospodě, něco se tu hraje.

Ostatní souhlasí, vcházejí na zahrádku hostince, posadí se k jednomu stolu.

HOSTINSKÝ (ihned k nim, převelice uctivě)

Hra na jevišti začíná. Klaun a Kolombína /Anna. Hrají milostnou scénu. Klaun je neodbytný. Kolombína mu odolává.

KATEŘINA (pohlédne zběžně na scénu, pak hledí před sebe, s blaženým, zasněným úsměvem)

PIEROT (objeví se na scéně v kostýmu Pierota a vrhne se mezi Klauna a Kolombínu)

KATEŘINA (nedívá se)

EDUARD *(marně se pokouší vzbudit v Kateřině zájem o představení)*

PIEROT *(dělá Klaunovi zuřivé výčitky)*

KLAUN *(drze odpovídá)*

PIEROT *(žádá zadostiučinění)*

KOLOMBÍNA *(směje se)*

PIEROT *(chytí Klauna za límec a několikrát s ním zatočí ve vzduchu)*

DIVÁCI *(ohromeně)* Ach!

KATEŘINA *(vrhne pohled na pódium a nevěří svým očím)*

PIEROT *(spílá Klaunovi, žene ho i s Kolombínou ven ze dveří. Stojí teď na scéně sám, pronáší pochmurný, zoufalý monolog, doprovázen nepřetržitě hrou na klavír.)*

KATEŘINA *(čím dál rozrušenější, vstává)*

EDUARD *(uklidňuje ji, aniž by tušil důvod jejího rozčilení)*

RODIČE *(Eduardovi)* Je prostě taková. Mladé děvče. Však ono se to poddá.

PIEROT *(vrhne se v záchvatu předstírané zuřivosti na zem)*

KATEŘINA *(spěchá dopředu k pódiumu)*

Když Pierot zvedne hlavu, dívá se Kateřině přímo do očí. Poznává ji, ale nedá to na sobě znát.

KATEŘINA *(upřeně na něj hledí)*

PIEROT *(zvedne se, pohlédne na ni s předstíraným údivem, pokračuje ale okamžitě ve hře. Zoufale přechází po jevišti sem a tam. Tu a tam vrhne kradmý pohled na Kateřinu.)*

EDUARD *(přivádí Kateřinu zpátky ke stolu.)*

Všichni Kateřině domlouvají.

MATKA *Patrně ji tak rozrušila ta hra. Když já jsem byla mladá děvče...*

KOLOMBÍNA *(vrací se na scénu, přistoupí k Pierotovi a prosí o odpuštění)*

KATEŘINA *(zvedne se)* Pojdme, jdeme!

OTEC a MATKA *(domlouvají jí)*

KATEŘINA *Ne, ne, pryč odsud! (Podá ruku Eduardovi.) Zasnoubím se s vámi.*

EDUARD *(září štěstím)*

OTEC *(platí Hostinskému)*

HOSTINSKÝ *(vyjadřuje politování, že hosté již odcházejí)*

Rodiče, Kateřina a Eduard opouštějí zahrádku.

V té chvíli dá Pierot najevo, že přišel na geniální nápad. Odstrčí Kolombínu, s výrazem, že jí nemůže odpustit.

ANNA *(dříve Kolombína, je překvapena)*

PIEROT *(vrhne se dolů z pódia)*

ANNA *(je bez sebe)*

Ředitel, Klaun a Akrobat vystupují na scénu, dívají se jeden na druhého.

DIVÁCI *(tleskají)*

PROMĚNA

DRUHÝ OBRAZ

Jiná část zábavního parku v Prátru. Kolem dokola všemožné stánky. Hluk, hudební kapely, spousta lidí. Obsluha houpáčky je zrovna zaměstnaná houpáním několika služek a vojáků. Vstoupí OTEC, MATKA, KATEŘINA a EDUARD.

KATEŘINA *(hned rozrušená, hned zas s nuceným veselím)*

EDUARD *(ve šťastné náladě)*

MATKA *Kam chceš jít? Na kolotoč, nebo do tamté boudy, co před ní stojí ten vyvolavač? Nebo do cirkusu?*

KATEŘINA *Ne, nechci nikam.*

OTEC *(ukazuje na houpáčku)* To je legrace, lítat vzduchem sem a tam!

EDUARD *(odměřeně, není tím nápadem příliš nadšen)*

OTEC a MATKA *(současně)* Proč ne?

KOLOTOČÁŘ (uctivě je zve)
Konečně se rozhodnou. Všichni čtyři nastupují do houpačky.

KOLOTOČÁŘ (rozhoupe houpačku)

KATEŘINA (trochu se rozveselí)

MATKA (dostane strach)

OTEC (utahuje si z ní)

EDUARD (vypadne mu z houpačky cylinder)

ULIČNÍCI (vyhodí ho do vzduchu)

EDUARD (chytí ho)

PIEROT (mezitím se objeví, v letním obleku, vtiskne Kolotočáři do ruky peníze, zčásti si s ním vymění oblečení. Kolotočář si oblékne Pierotovo sako, Pierot Kolotočářovu nápadnou vestu, a nasadí si i jeho čepici. Pošle Kolotočáře pryč a převezme jeho práci. Houpačka se zastaví.)

MATKA a OTEC (vystoupí jako první)

KATEŘINA (po nich. Spatří Pierota, trhne sebou.)

PIEROT (hledí jí do očí s výrazem naprosté nevinnosti)

KATEŘINA (prohlíží si Pierotovo změněné oblečení, je zmatená)

EDUARD (doposud za ní v houpačce, pobízí ji, aby vystoupila)

KATEŘINA (vystoupí)

EDUARD (též)

PIEROT (přechází sem a tam, zcela ztotožněn se svou novou rolí, zve na houpačku další návštěvníky)

KATEŘINA (otočí se za ním)

Do houpačky nastupují další lidé.

PIEROT (rozhoupe znovu houpačku)

OTEC, MATKA, KATEŘINA a EDUARD (procházejí kolem jednotlivých atrakcí, nakonec vstoupí do boudy s nápisem „Fotograf“)

PIEROT (všechno to pozoroval; prudce houpačku rozhoupe a rychle zmizí)

Lidé v houpačce křičí strachy o pomoc.

TŘETÍ OBRAZ

Vnitřek fotografovy boudy. FOTOGRAF je právě zaměstnán fotografováním mladého páru. V křesle sedí KUCHARKA, vedle ní, s rukou na jejím rameni, stojí DESÁTNÍK. Aparát je umístěn těsně u zadního vchodu boudy.

FOTOGRAF (aranžuje oba tak, aby zaujali patřičnou pózu)

KUCHARKA a DESÁTNÍK (počínají si velmi komicky a nešikovně)

FOTOGRAF (u fotoaparátu; vezme fotografickou desku a jde s ní do temné komory)

DESÁTNÍK a KUCHARKA (dál bez hnutí v příslušné póze)

DVA MLADÍCI (umělci s dlouhými vlasy a rozevlátými kravatami, vstoupí)

DESÁTNÍK a KUCHARKA (stojí dál bez hnutí)

UMĚLCI (uvelebí se před nimi)

DESÁTNÍK a KUCHARKA (nehýbou se)

PRVNÍ UMĚLEC (šimrá Kuchařku pírkem v nose)

KUCHARKA (nepohne se)

DESÁTNÍK (zrudne)

FOTOGRAF (objeví se s hotovou fotografií. Umělcům.) Co si přejete, pánové? (Řekne Desátníkovi a Kuchařce, že už se můžou hýbat, a předává jim fotografii.)

DESÁTNÍK a KUCHARKA (jsou velice nadšeni. Odcházejí.)

UMĚLCI Chceme se dát vyfotografovat, prosím.

FOTOGRAF Platí se předem! Však já vás znám.

PRVNÍ UMĚLEC (druhému) Co tomu říkáš? Nejdřív fotku!

FOTOGRAF Ne.

UMĚLCI (zaujmou pózu; podobně jako předtím Kuchařka a Desátník)

FOTOGRAF (zuří, chce je vykázat; oni se však nehýbou)

OTEC, MATKA, KATEŘINA a EDUARD (vstoupí)

FOTOGRAF (s všemožnými poklonami je uvádí dál)

UMĚLCI (*nehýbou se*)

FOTOGRAF (*Umělcům*) Prosim, abyste se vzdálili, jsou tu zá-
kazníci.

PRVNÍ UMĚLEC (*zpozoruje Kateřinu, zdá se, že je okouzlen její
krásou, upozorňuje druhého*)

PRVNÍ UMĚLEC (*ukloní se Kateřině*)

EDUARD (*s rozhořčením ho chce odkázat do patřičných mezí*)

DRUHÝ UMĚLEC (*skládá rodičům komplimenty*)

FOTOGRAF (*vybízí je, aby se posadili*)

UMĚLCI (*postaví se do rohu místnosti*)

FOTOGRAF (*přináší lavici a jakési skalisko a aranžuje rodinu,
aby tvořila malebnou skupinku*)

UMĚLCI (*ustavičně se mu do toho pletou, jako by chtěli aranžmá
vylepšit. Konečně je vše hotovo.*)

MATKA (*usadí se u úpatí skály*)

OTEC (*loktem se malebně opírá o vrchol skaliska*)

KATEŘINA (*sedí na lavici*)

EDUARD (*stojí za ní se zasněným výrazem*)

FOTOGRAF (*zmizí pod černým sukнем za fotoaparát*)

PIEROT (*přichází od zadního vchodu, přikrade se k Fotografovi,
popadne ho, mrští s ním do temné komory a zamkne ji, zdrží se
chvilku na jeho místě u fotoaparátu, pak se vynoří s fotografic-
kou deskou a předstoupí před ostatní*)

KATEŘINA (*celá zkoprnělá na něj zírání*)

PIEROT (*jako Fotograf*) Hned jsem u vás. (*Zmizí v temné ko-
moře.*)

KATEŘINA (*přechází po ateliéru sem a tam, chytá se za hlavu.
Matce.*) Nevšimla sis ničeho? Pierot a kolotočář a tenhle foto-
graf, nebyl to pokaždé tentýž obličej?

MATKA (*neví*)

OTEC (*strnul v příslušné pozici*)

KATEŘINA (*ke dveřím temné komory*)

FOTOGRAF (*vyjde z temné komory, mne si ruce, v ruce má ban-
kovku, kterou právě dostal od Pierota*)

MATKA (*Kateřině*) Tady je. Vidiš, že je to někdo úplně jiný.

FOTOGRAF (*opět zmizí v temné komoře*)

KATEŘINA (*potřese hlavou, nechápe to*)

OTEC (*usnul na skále*)

UMĚLCI (*berou ze zdi rytířskou helmu a kopí, nasadí Otcí helmu
na hlavu, do ruky mu dají kopí a zmizí*)

MATKA (*otočí se, při pohledu na manžela se lekne*)

OTEC (*probudí se*)

FOTOGRAF (*vrací se z temné komory a nese fotografii*)

Otec, Matka, Kateřina a Eduard odejdou.

PROMĚNA

ČTVRTÝ OBRAZ

Ponurý vnitřek jiné boudy, stylizovaný v originálně mystickém
duchu. U jednoho stolku sedí VĚŠTEC v čarodějném taláru. Před
ním dvě mladé DÁMY a PORUČÍK.

VĚŠTEC (*čte právě z ruky Mladému děvčeti*)

MLADÉ DĚVČE (*je s předpovědí víc než spokojeno*)

JEJÍ KAMARÁDKA (*dobírá si ji*)

PORUČÍK (*dámy ho pobízejí, aby si dal hádat z ruky. On se nej-
prve brání, ale nakonec souhlasí. Věštec mu sdělí, že ho nečeká
nic dobrého. Poručík se dotčeně zvedne a v doprovodu dam od-
chází.*)

POKLADNÍ (*silná stará žena, vstoupí zvenčí, říká Věštcí, že ni-
kdo nejde a podává mu kávu*)

VĚŠTEC (*nadechne se, sundá si bílý plnovous a dlouhé bílé vlasy
a napije se kávy*)

PIEROT (*zezadu rychle k Věštcí, mluví k němu, chce jeho vousy,
vlasy a talár*) Tady jsou peníze.

VĚŠTEC (*vstane, svlékne si talár*)

PIEROT (*oblékne si ho. Nasadí si bílý plnovous a bílé vlasy. Zaujme Věštcovo místo.*)

VĚŠTEC (*mizí s šálkem kávy v ruce*)

OTEC, MATKA, KATEŘINA a EDUARD (*vstoupí*)

OTEC (*pobízí Matku, aby si dala hádat z ruky*)

MATKA (*posadí se*)

PIEROT (*vezme ji za ruku, cosi mumlá, aniž zvedne hlavu*)

MATKA (*je velmi spokojena*)

KATEŘINA (*zaujme její místo. Příliš si Věštce nevšmá, je velice roztěkaná.*)

OTEC (*zapálí si cigaretu. Má bengálské zápalky. Prostor se náhle rozzáří.*)

PIEROT (*zvedne hlavu*)

KATEŘINA (*pozná Pierotovy oči. Upřeně na něj hledí. Vytrhne mu prudce ruku a žene se ven. Bouda okamžitě zase potemní.*)

EDUARD (*Pierotovi*) Co jste jí řekl?

PIEROT (*pokrčí rameny*)

OTEC a MATKA (*rychle za Kateřinou*)

EDUARD (*upadne ve tmě*)

PIEROT (*odhodí vousy a talár a prchá pryč*)

PROMĚNA

PÁTÝ OBRAZ

Jiná část Prátru. Rozličné stánky a atrakce. Úplně vpředu střelnice. V ní mladé dívky nabíjejí pušky. Střílející návštěvníci. Vepředu fackovací panák, na kterém někdo právě zkouší svou sílu.

OTEC, MATKA a KATEŘINA (*přicházejí*)

KATEŘINA (*působí rozrušeně*)

MATKA (*snazí se ji uklidnit*)

KATEŘINA (*ukazuje, že chce do arény s velocipédy*)

MATKA Co tě napadá, dítě!

KATEŘINA (*chce na jinou atrakci, ale druzí jí v tom brání*)

Konečně dorazí ke střelnici.

OTEC Teď uvidíte, jaký jsem znamenitý střelec! (*Vezme pušku, zamíří, a nic netrefí; to se několikrát opakuje, takže se mu vysmějí.*)

OTEC (*dceři*) No tak to zkus ty. (*Podá Kateřině pušku.*)

KATEŘINA (*zamíří na orla, pak na skleněnou kouli, pokaždé trefí. Komplimenty ze všech stran, což jí zvedne náladu. Potřetí zamíří na bubeníka. Opět trefí, bubeník začne bubnovat, ale na místě jeho obličej se náhle objeví Pierotova tvář.*)

KATEŘINA (*vykřikne*)

EDUARD (*teprve teď se vztekle přibelhá, právě ve chvíli, kdy od tamtud Kateřina pádí jako šílená*)

OSTATNÍ (*nechápu to, jsou bez sebe*)

Velký zmatek.

OTEC, MATKA a EDUARD (*za Kateřinou*)

PROMĚNA

ŠESTÝ OBRAZ

*Louky v Prátru u Dunaje. Měsíční svit. Zpočátku ticho. Prázd-
ná scéna. Náhle se sem jako šílená vřítí KATEŘINA. Pobíhá sem
a tam, neví si rady. Myslí si, že Pierota zabila. Pak si uvědomí, že
to není možné. Rozpomíná se na události dnešního večera.*

KATEŘINA Pierot v divadle, kolotočář, fotograf, věštec, bubeník,
pokaždé to byl on! Ale nemohl být přece všude? ... Jsem šílená!
Nemohu dál žít... (*Spěchá k řece, chce se vrhnout do vody.*)

PIEROT (*v té chvíli se objeví, v letním obleku a Kateřinu zadrží*)

KATEŘINA (*pozná ho, vyděsí se a chce utéct*)

PIEROT (*drží ji*) Co se děje?

KATEŘINA Jsi to ty? Doopravdy ty?

PIEROT Samozřejmě.

KATEŘINA Jak ses sem dostal?

PIEROT Procházím se tu při měsíčku a myslím na tebe.

KATEŘINA Nebyls to ty, tam, tam a tam?

PIEROT *(dělá, že jí docela nerozumí)*

KATEŘINA Viděla jsem tě na vlastní oči. Jako Pierota v komedii, jako kolotočáře, jako fotografa, jako věstce a jako bubeníka – vždyť jsem tě přece zastřelila? –

PIEROT Něco se ti zdálo. *(Dělá, že přemýšlí.)* Ach, už chápu. Všude jsi mě viděla – myslela sis, že mě všude vidíš – protože mě miluješ. Se mnou je to zrovna tak! I já tě vidím všude. Protože i já tě miluji... zbožňuji tě...

KATEŘINA *(na vážkách, ráda by mu věřila)*

OTEC, MATKA a EDUARD *(přicházejí)*

MATKA Tady je.

OTEC Co se tady děje? Kdo je ten pán?

PIEROT *(vykládá)* Zrovna jsem se tu procházel a vtom jsem uviděl, že se slečna chce vrhnout do vody.

MATKA Je to pravda?

KATEŘINA Ano, je to tak.

MATKA Takže tě zachránil!

OTEC *(potřásá Pierotovi rukou)*

MATKA *(rovněž)*

EDUARD *(stojí zasmušile stranou)*

ANNA *(objeví se, s Akrobatem a Klaunem)*

ANNA *(spatří Pierota)* Tady je! *(K němu.)* Teď tě zase mám, ty můj chudáčku!

KATEŘINA *(podívá se na Annu, pozná ji, pozná Harlekyňa a Klauna, začíná tušit souvislosti, i když se jí tomu nechce věřit)*

ANNA To je Pierot, můj ženich.

OTEC, MATKA a EDUARD *(nanejvýš udiveni)*

ŘEDITEL *(přirítí se bez dechu, v rukou Pierotův kostým)* Tady ho máme, konečně!

KATEŘINA *(vše pochopí)* Takže jsem se přece jen nespletla. Ty jsi Pierot, kterého jsem viděla hrát v hostinci v divadle, a patříš tady k těm.

OTEC a MATKA *(podívají se na sebe)*

Přicházejí KOLOTOČÁŘ, FOTOGRAF, VĚSTEC a MAJITEL STŘELNICE s figurínou bubeníka. V jedné ruce drží uraženou bubeníkovu hlavu.

PIEROT *(pokrčí rameny, cítí, že hra skončila a že prohrál)*

EDUARD *(přistoupí k Pierotovi a žádá od něj vysvětlení)*

PIEROT *(vysměje se mu. Pak se obrátí k Anně.)* Snad by ses na mě nezlobila?

Všichni ho obstoupí a chtějí vysvětlení.

PIEROT *(jediným gestem si zjedná klid)*

Z Prátru zazní veselá hudba.

PIEROT *(zve své přátele, aby se s ním vydali zpátky do Prátru, na oslavu zasnoubení s Annou, za všechny platí)*

ANNA *(zcela blažená)*

Ostatní jim tleskají.

Druhá skupina, Otec, Matka, Kateřina a Eduard, stojí zatím v jisté vzdálenosti od první skupiny.

KATEŘINA *(strnule pozoruje, co se děje)*

EDUARD *(domlouvá jí)*

MATKA Dopřejte jí trochu klidu, copak nevidíte, jak je to dítě rozrušené?

OTEC Já vůbec nic nechápu.

PIEROT *(nabídne Anně rámě)*

KATEŘINA *(hořce se usměje, otočí se k Eduardovi a podá mu ruku)*

RODIČE *(celí užaslí)*

EDUARD *(nemůže tomu uvěřit)*

KATEŘINA No tak, věřte mi, všechno je zas v pořádku, jsem vaše nevěsta.

MATKA Tak podejte jí přece ruku.

EDUARD (*učiní to, stále ještě rozrušen*)

Obě společnosti se mají současně k odchodu.

Pierotova skupinka se vydává doprava, Kateřinina doleva. Po několika krocích se Kateřina i Pierot jakoby mimoděk ohlédnou. Jejich oči se na vteřinu setkají, zpočátku ještě plné vzpomínek, s něhou i výčitkou – pak cize, loučíce se navždy.

Odvrátí se od sebe, a obě společnosti pokračují svým směrem. Hudba z Prátru zazní živěji.

Zatímco všechny osoby mizí ze scény, padá

OPONA

EDIČNÍ POZNÁMKA

Druhý svazek dramát Arthura Schnitzlera navazuje bezprostředně na svazek první, který vydal Divadelní ústav v roce 2013. Obsahoval texty z let 1888-1903/4: celovečerní hry ze Schnitzlerovy současnosti *Milkování*, *Jako štvaná zvěř* a *Osamělá cesta*, cykly aktovek *Anatol*, *Rej* a *Loutky* a historickou grotesku *Zelený papoušek*.

Druhý díl uvozuje jednoaktovka ztvárňující jedno ze stěžejních Schnitzlerových témat, vztah umění a života. Zatímco závěrečný cyklus jednoaktovek předchozího dílu *Loutky* demonstroval teatralitu, umělost, loutkovitost života, úvodní aktovka cyklu z let 1900-1901 *Hodiny života*, jež zahajuje druhý díl našeho výboru, vyjadřuje nesmiřitelný rozpor mezi životem a uměním. A to ve zdánlivě familiárním rozhovoru staršího muže, úředníka na penzi, majitele vilky se zahradou za Vídní, a mladého spisovatele. Další tři aktovky z cyklu *Hodiny života* (*Dáma s dýkou*, *Poslední masky* a *Literatura*¹) jsme do našeho výboru nezařadili. Texty *Poslední masky* a *Literatura* se rovněž zabývají destruktivní mocí literární kritiky či literatury vůči životu, který se jí stal předlohou, první část cyklu se však pro toto téma jevila jako nejkoncentrovanější a takřka exemplární. *Dáma s dýkou* pak pojednává téma prolínání umění a života, respektive smrtičího účinku umění zčásti v historizujícím hávu, který nicméně není s to propůjčit tématu manželské nevěry tak sofistikovanou

¹ Poznám. red.: *Literatura* vyšla česky v překladu Josefa Balvína, In: Csáky Moritz et al.: *Dramatika viedenskej (vídeňské) moderny*, Divadelný ústav & Divadelní ústav, Bratislava – Praha, 1999.

Grafická úprava textů a scénických poznámek v tomto výboru do značné míry vychází z německých originálů. Schnitzlerovo nakládání s interpunkcí (tj. s pomlčkami, dvojtečkami, třemi tečkami atd.) považujeme za příznačný prvek jeho her a rozhodli jsme se jej až na výjimky zachovat. Počešťování jmen postav, anebo jejich ponechání v německé podobě, stejně tak různé varianty překladu pozdravu *Grüß Gott* jsou dány konkrétním řešením autora překladu.

◆◆◆

Aktovka **Hodiny života** (Lebendige Stunden) je první ze čtyř jednoaktovek ze stejnojmenného cyklu, který obsahuje kromě tohoto titulu ještě jednoaktovky *Dáma s dýkou* (Die Frau mit dem Dolche), *Poslední masky* (Die letzten Masken) a *Literatura*

(Literatur). Jednoaktovka *Hodiny života* vyšla poprvé samostatně v časopise *Neue Deutsche Rundschau*, XII. ročník, 12. sešit, prosinec 1901. Celý soubor vyšel v nakladatelství S. Fischer Verlag, Berlín 1902, premiéru měl v Deutsches Theater, Berlín, 4. 1. 1902.

Hra **Komtesa Mici aneb Rodinné shromáždění** (Komtesse Mizzi oder Der Familientag) vznikla v roce 1907. Publikována byla poprvé v listu *Neue freie Presse*, 19. 4. 1908, Vídeň, knižně vyšla v nakladatelství S. Fischer Verlag, Berlín 1909, premiéru měla 5. 1. 1909 ve vídeňském divadle Deutsches Volkstheater.

Pantomima **Pierotovy proměny** (Die Verwandlungen des Pierrot) vyšla poprvé v časopise *Die Zeit*, 19. 4. 1908, Vídeň, knižně vyšla ve vydání *Gesammelte Werke. Die dramatischen Werke*, Band I, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main 1962, premiéru měla společně se Schnitzlerovou druhou pierotovskou pantomimou *Der Schleier der Pierette* (Závoj Pierotčin) v březnu 1989 v divadle Theater der Minoriten, Štýrský Hradec.

Hra **Komtesa Mici aneb Rodinné shromáždění** (Komtesse Mizzi oder Der Familientag) vznikla roku 1907, publiko-

kami toho
nost (Da
1915. Na
1915 sou
stadtu a

Hru Fi
Schnitz
ství S. F
1917 v

...

Hodin
Arthur
Verlag,

Komec
Josef B
Erge